

שבט התשס"ז

בס"ד

מן ושבט פרשת בשלח

א. בניי מקבלים את השבת

1. ספר חמדת הימים – שבת - כבר בזמן השעבוד, היה יום השבת יום מנוחה
ובמדרש אגדה אמרו בשעה שיצא משה וראה בסבלות אחיו במצרים שלא היה להם שום מנוחה, נתקשה הדבר בעיניו מאד והלך אצל פרעה ואמר לו אדוני המלך, אדון שיש לו עבדים הוא רוצה בקיומם, ואתה רוצה לכלות עבדיך א"ל היאך א"ל מתוך שאתה משתעבד בהם תמיד בלא מנוחה הם כלים. תן להם יום א' בשבוע שינוחו בו א"ל משה תן להם היום ששולט בו מזל שבתאי שכל מלאכה שעשה בו לא תצליח, מיד נתן להם יום ששולט בו שבתאי והיו נוחין בו בכל שבוע. וכשיצאו ישראל ממצרים נתן להם הקב"ה את השבת, ביום ששולט בו שבתאי כיון שראה משה שהסכימה דעתו לדעת יוצרו שמח שמחה רבה, לכך תקנו ישמח משה במתנת חלקו.

2. ספר חמדת הימים – פסח – שבת הגדול
והחכם הגדול הרי"ט נר"ו דרש כי לפי שכשהיו ישראל במצרים שאל משה מפרעה יום א' של מנוחה ובחר לו יום שבת. ומכל מקום בכל שבת תכף היו יוצאים ממנוחה ועונג ליגיעה ועינוי. אבל בשבת זו שהיה יום שלקחו יראתם וקשרוהו בכרעי המטה והיה להם תלוי ראש לא חזרו השתעבד, ולכן נקרא שבת גדול כלומר "יומא דשבתא אריכתא". כי אף למאן דאמר שכל אותם י"ב חדש שהיה משפט המצריים לא נשתעבדו היינו שלא היו משועבדים בעבודה קשה, מכל מקום אכתי עבדי פרעה נינהו. אך בשבת זה ידעו שיצאו לחירות אם באלהיהם שלטו, בעצמם לא כל שכן?

3. שמות פרק ט"ו - בניי מתלוננים במרה (חניה 4)
(כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ואל אמצאו מים:
(כג) ויב' או מרתה ואל יכלו לשת' ת מים ממרה פי מרים הם על פן קרא שמה מרה:
(כד) ויל' נו העם על משה לאמר מה נשתה:
(כה) ויצעק אל יה' ויורהו יה' נה עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו ח' ק ומשפט ושם נסוהו:

4. רש"י על שמות פרק טו פסוק כה
(כה) שם שם לו - במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופרה אדומה ודינין (סנהדרין מ):

5. שמות פרק ט"ז - בניי מגיעים למדבר סין לאחר חודש, האוכל נגמר והם מתלוננים (חניה 7)
(א) ויסעו מאילם ויב' או פל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לח' דש השני לצאתם מארץ מצרים:
(ב) ויל' ינו {וילוננו} כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר:
(ג) וי' אמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יה' נה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע פי הוצאתם א' תנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב:

6. רש"י על שמות פרק טז פסוק א'
(א) בחמשה עשר יום - נתפרש היום של חנייה זו לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו ממצרים והוצרכו למן למדנו שאכלו משירי הבצק (או משירי המצה) ששים ואחת סעודות וירד להם מן בט"ז באייר ויום א' בשבת היה כדאי' במס' שבת (דף פז):

7. שמות פרק ט"ז – ה' מודיע למשה על דבר המן שירד שישה ימים (ביום השישי כפול) – "למען אנסנו"
 (ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְנִצָּא הָעָם וְלָקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַגִּילְךָ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא:
 (ה) וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיֵאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

8. שמות פרק ט"ז

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב וַיִּדְעֹתֶם כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
 (ז) וּבְקֹר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד יְהוָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת תְּלִנְתְּיִכֶם עַל יְהוָה וְנִחַנְנוּ מֶה כִּי תִלְוְנוּ {תְּלִינּוּ} עֲלֵינוּ:

9. רמב"ן על שמות פרק טז פסוק ו

(ו) ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים ולא אנחנו המוציאים אתכם משם כאשר אמרתם כי הוצאתם אותנו (לעיל פסוק ג) **ובקר וראיתם את כבוד ה' לא נאמר זה על הכבוד הנראה בענן**, כי בו ביום היה כדבר להם אהרן ויפנו אל המדבר (בפסוק י) ופירש רש"י, אלא כך אמר להם, **ערב וידעתם כי היכולת בידי ליתן תאותכם ובשר יתן לכם**, אך לא בפנים מאירות יתננה לכם, כי לא כהוגן שאלתם אותה ומכרס מלאה, והלחם ששאלתם לצורך כהוגן, בירידתו תראו **לבקר את כבוד פניו שיוירידנו לכם דרך חיבה בבקר שיש שהות להכינו**. ואינו נכון שיאמר "ובקר וראיתם את כבוד ה'" מפני שיקדים להם מתנת המן בבקר, כי מה כבוד ה' בזה, ועוד שסמך לזה בשמעו את תלונותיכם: והמדרש הזה לרבותינו איננו בפירוש "וראיתם את כבוד ה'", אבל אמרו כן מפני שחלק להם הפרנסה בשני עתים מן היום ולא נתן הכל בבקר וכך אמרו במכילתא (כאן) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב, מכאן אתה למד שבפנים חשוכות נתן להם השליו, והמן ששאלו כהלכה נתן להם בפנים מאירות, כלומר בבקר: ורבי אברהם אמר "**ובקר" נמשך בפסוק הראשון** - כי בעבור שאמרו כי הוצאתם אותנו משם אמר שני אותות יעשה השם לכם שתדעו כי הוא הוציא אתכם משם, האחד בערב היום הזה והשני למחר בבקר. **והיה ראוי שיאמר ערב ובקר וראיתם כי ה' הוציא אתכם**, שאין "ובקר" דבק עם "וראיתם את כבוד ה'", כי ביום עצמו ראו הכבוד. וגם זה איננו נראה כן והנכון **בעינו** כי היה הפלא במן גדול מאד כי השליו הגיו אותו מן הים ברוח נסע מאתו כדרך העולם, אבל המן נוצר להם עתה יצירה חדשה בשמים כענין מעשה בראשית, והוא מה שאמרו בו (אבות ה' ו) שנברא בין השמשות: לכן אמר הכתוב **באות אשר יעשה לכם היום בערב תדעו כי הוא הוציא אתכם מארץ מצרים**, כי יערוך לכם שולחן במדבר, אבל **בפלא הגדול אשר יעשה לכם בבקר תראו את כבוד מלכותו אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיו וכגבורותיו**, שבגדולות ובנפלאות שיעשה השם יראה את כבודו, כענין לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי (ישעיה סו יח) וכתוב (שם יט) והגידו את כבודי, וכן רבים וכן הוא דעת אונקלוס שאמר ותחזון ית יקרא דה', ולא תירגם בו "ואיתגלי":

10. בני ישראל מקבלים את השליו והמן (שם)

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת יְהוָה לָכֶם בְּעֶרֶב בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בֹּבֶקֶר לְשֹׁבַע בְּשִׁמְעוֹ עַל יְהוָה אֶת תְּלִנְתְּיִכֶם אֲשֶׁר אִתְּם מְלִינִם עֲלֵיו וְנִחַנְנוּ מֶה לֹא עֲלֵינוּ תְּלִנְתְּיִכֶם כִּי עַל יְהוָה:
 (ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן אָמֵן אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת תְּלִנְתְּיִכֶם:
 (י) וַיְהִי כַדְּבַר אֶהְרֹן אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְ�רָאֵל וַיִּפְּנוּ אֶל הַמִּדְבָּר וְהָיָה כְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּעֵינֵי:
 (יא) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (יב) שָׁמַעְתִּי אֶת תְּלִוְנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעֲרָבִים תֵּאֱכְלוּ בֶשֶׂר וּבִבְקֹר תִּשְׁבְּעוּ לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה אֵל הַיָּכֹם:
 (יג) וַיְהִי בְּעֶרֶב וַתַּעַל הַשֶּׁלֶו וַתִּכַּס אֶת הַמִּחְנֶה וּבֹבֶקֶר הִיָּתָה שִׁכְבַת הַטֵּל סָבִיב לְמִחְנֶה:
 (יד) וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטֵּל וְהָיָה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מְחֻסָּפִס דָּק פִּכְפֹּכֵר עַל הָאֶרֶץ:
 (טו) וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מִן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מֶה הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לְאֶקְלֶה:
 (טז) זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְקַטּוֹ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֶקְלוֹ עִמָּר לְגִלְגַּל לֶת מִסְפֵּר נַפְשׁ תִּיכֶם אִישׁ לְאֲשֶׁר בְּאֶהְלוֹ תִקְחוּ:
 (יז) וַיַּעֲשׂוּ כִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמֶּרְבָּה וְהַמְמַעֵיט:
 (יח) וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר וְלֹא הָעֵדִיף הַמֶּרְבָּה וְהַמְמַעֵיט לֹא הִחְסִיר אִישׁ לְפִי אֶקְלוֹ לְקַטּוֹ:
 (יט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרֹ:
 (כ) וְלֹא שָׁמַעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרֹ וַיִּרְחַם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה:
 (כא) וַיִּלְקְטוּ אֶתוֹ בֹּבֶקֶר בִּבְקֹר אִישׁ כְּפִי אֶקְלוֹ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמַס:

11. בני מגיעים לאלוש שם הם שובתים את השבת הראשונה

- (כב) ויהי ביום הששי לקטו לקחם משנה שני העמר לאחד ויבאו כל נשיאי העדה ויגידו למשה:
 (כג) ויאמר אליהם הוא אשר דבר יהוה שבתון שבת קדש ליהוה מקר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדה הניחו לכם למשמרת עד הבקר:
 (כד) ויניחו אתו עד הבקר כאשר צנה משה ולא הבאיש ורמה לא היתה בו:
 (כה) ויאמר משה אקלוהו היום פי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה:
 (כו) ששת ימים תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו:
 (כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו:
 (כח) ויאמר יהוה אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי תורתי:

12. רש"י על שמות פרק טז פסוק כב

(כב) לקטו לחם משנה - כשמדדו את לקיטתם באהליהם מצאו כפלים שני העומר לאחד. ומ"א לחם משנה אותו היום נשתנה לשבח בריחו וטעמו (מכילתא) (שם להגיד ששנים היו והלא כתיב שני העומר לאחד אלא משונה בטעם וריח): ויגידו למשה - שאלוהו מה היום מיומים ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת שנצטווה לומר להם והיה ביום הששי והכינו וגו' עד ששאלו את זאת אמר להם הוא אשר דבר ה' שנצטויתי לומר לכם ולכך ענשו הכתוב שאמר לו עד אנה מאנתם ולא הוציאו מן הכלל:

13. שמות פרק טז

- (לה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נחשבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען:
 (לו) והעמר עשירית האיפה הוא:

ב. כמה זמן אכלו בני ישראל את השליו**14. במדבר פרק י' - לאחר כ - 49 שבועות בהר סיני יוצאים בני ישראל למסעיהם**

- (יא) ויהי בשנה השנית בח' דש השני בעשרים בח' דש נעלה הענן מעל משכן העדת:
 (יב) ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכחו הענן במדבר פארן:
 (יג) ויסעו בראשנה על פי יהוה בנד משה:

15. קברות התאוה - (חניה 12)

- (ד) והאספסוף אשר בקרב התאוה תאנה וישבו ויכפו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:
 (ה) וזכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים:
 (ו) ועתה נפשנו יבשה אין פל בלתי אל המן עינינו:
 (יח) ואל העם תאמר התקדשו למחר ואקלתם בשר פי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר פי טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר ואקלתם:
 (יט) לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא תמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום:
 (כ) עד ח' דש ימים עד אשר יצא מאפכם ונהיה לכם לזרא יען פי מאסתם את יהוה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים:

16. רמב"ן על במדבר פרק יא פסוק כב

(כב) ...ור"א תירץ כי משה היה חושב שלא יחדש השם מופת כי אם להצדיק נביאו וגם זה איננו נכון בעיני, כי כבר עשה עמהם כזה בשליו ראשון (שמות טז יג) וכן במים (שם יז ו) ובמן (שם טז), כי כולם על תלונותם נתנו להם: ...וכן היה, שנסע רוח מאת השם (פסוק לא) כמנהגו של עולם, לא "רוח ים חזק מאד" ולא "רוח קדים עזה" כאשר יזכיר במופתים (שמות יט, שם יד כא), אבל רוח סתם כנהוגים, ויגזו שלווים מן הים, לא שנבראו עתה בעבורם, ואין בדבר חידוש מטבעו של עולם ועוד שכבר היה להם כן, ולא חידש עתה רק שיהיו שלווים רבים מאד:

ג. התגלות באר מרים**17. שמות פרק י"ז - רפידים – (חניה 10)**

- (א) ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין למסעייהם על פי יהוה ויחננו ברפידים ואין מים לשתות העם:
 (ב) וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה ויאמר להם משה מה תריבון עמדי מה תנסון את יהוה:
 (ג) ויצמא שם העם למים ויגלן העם על משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני נא את מקני בצמא:
 (ד) ויצעק משה אל יהוה לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט ויסקלני:
 (ה) ויאמר יהוה אל משה עבד לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת:
 (ו) הנני עמד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני זקני ישראל:

18. רמב"ן על שמות פרק יז פסוק ה

(ה) עבור לפני העם כלשון העביר אותו לערים (בראשית מז כא), והעברתי את אויביך בארץ לא ידעת (ירמיה טו יד), שתעבור מהם אל מקום אחר, או כמו ויעבור את הכושי (ש"ב יח כג), והוא עבר לפניהם (בראשית לג ג), שקדם ללכת קודם להם וענין הכתוב הזה, כי העם היו ברפידים, והצור אשר יצאו ממנו המים היה בחורב, והוא הר סיני, על דעת הראשונים (ראה במסכת שבת פט:). או מקום עיר לפני ההר קרוב לו על דעתי, כאשר אפרש עוד (להלן יט א, דברים א ו) והנה הוצרך משה לקדם לפני העם לעבור מרפידים אל חורב כמהלך פרסה או פרסאות, רחוק מן המחנה לפניהם, ועל כן אמר לו עבור לפני העם וקח אתך מזקני ישראל והלכת, כלומר שתלך עד שתראה אותי עומד לפניך על הצור בחורב:

והנה הכה בצור ויצאו ממנו מים, ולא ספר הכתוב ותשת העדה ובעירם כאשר בשניה (במדבר כ יא), אבל בידוע שעשו כן וברור הוא שלא הלכו העם אל חורב לשתות, כי לא באו לפני הר סיני עד אחרי כן בחדש השלישי אבל שלחו שם נעריהם ובהמתם לשאוב מים ולהביא להם כמנהג המחנות וקרוב אלי שיצאו מים מן הצור בחורב, מים קרים נוזלים, הלכו אל רפידים, ושם שתו אותם, והוא שאמר הכתוב (תהלים עח טז) ויוציא נוזלים מסלע ויורד כנהרות מים, וכתוב (שם קה מא) פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר ומה שאמר (שם עח כ) הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטופו, גם הוא על הצור הזה בחורב על דרך הפשט:

והסלע השני אשר היה בקדש נבקע בו כמו באר נובע מים, ועל כן אמר (במדבר כא טז) הוא הבאר אשר אמר ה' למשה, ואמרו בשירה (שם שם יח) באר חפרוה שרים, כי היה כמו באר חפרוה, ולכן אמר שם (כ יא) ותשת העדה ובעירם, ששתו מיד שם באותו המקום, אבל כאן היו נהרות שוטפים ממנו ושותין בבתיהם לרצונם ואע"פ שהיה הכל בארה של מרים, **קבלת רבותינו (במדב"ר יט כה), יתכן שהיה בפעם הראשון וכל הארבעים שנה מושך מים כנהרות שוטפות, ובפעם השנית מפני העונש אשר היה שם נעשה כמו באר חפרוה מלאה מים חיים:**

ד. מסה ומריבה (רפידים) - מקום מועד לפרענות**19. שמות פרק י"ז – "מסה ומריבה"**

- (ז) ויקרא שם המקום **מסה ומריבה** על ריב בני ישראל ועל נסתם את יהוה לאמר ה'יש יהוה בקרבנו אם אין:
 (ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים:

20. במדבר פרקים י"א י"ב (חניה 13)

- (לה) מקברות הפאנה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות
 (א) ותדבר מרים ואהרן ב'משה על א' דות האשה הפשית אשר לקח פי אשה כשית לקח:

בדרך להר סיני הם עוברים את חניה עשרים ואחת - מקהלות.
 בחניה זו, מקהיל קורח את העדה וחולק על יחודו של אהרן. חניה זו חופפת את חצרות, שבה מרים ואהרן חלקו על יחודו של משה, ואת רפידים, שם פגעה בהם חרבו של עמלק, על שלא הקפידו על המידות.

21. בעל הטורים במדבר ל"ג כ"ה – (חניה 21)

(כה) במקהלת - על שם ויקהלו על משה ועל אהרן (לעיל טז, ג). במקהלות.